
Prof. dr Nebojša ŠARKIĆ*
Mladen NIKOLIĆ**

RAZGRANIČENJE NADLEŽNOSTI U IZVRŠNOM POSTUPKU

I Uvodne napomene

U pravnoj teoriji ali i u stručnoj javnosti ne poklanja se dovoljno pažnje pitanju razlikovanja izvršnog postupka i primene Zakona o izvršnom postupku. Izvršni postupak je sudski postupak koji reguliše postupanje izvršnih sudova prema odredbama Zakona o izvršnom postupku. No, primena Zakona o izvršnom postupku je mnogo šira. Novi Zakon o izvršenju i obezbeđenju koji je donet 2011. godine,¹⁾ a čija je primena delimično odložena za 2012. godinu, još dodatno komplikuje ovo pitanje. Uvođenjem novih oblika izvršenja proširuje se pitanje razgraničenja nadležnosti između sa-

* Prof. dr Nebojša Šarkić, redovan profesor Pravnog fakulteta Univerziteta Union.

** Mladen Nikolić, sudija Privrednog apelacionog suda.

1) "Službeni glasnik RS", br. 31/11, stupio na snagu 17. 5. 2011. godine, primenjuje se od 17. 9. 2011. godine, a odredbe o izvršiteljima od 17. 5. 2012. godine.

mog izvršnog postupka kao sudskog izvršnog postupka i postupka sprovođenja izvršenja u građanskim stvarima ili sprovođenja izvršenja u drugim pravnim oblastima, a na koja se primenjuju pravila Zakona o izvršenju i obezbeđenju.

Istorijski posmatrano, sve do prve polovine 20. veka izvršni postupak bio je regulisan odredbama građansko pravnih propisa te nije postojao poseban normativni supstrat koji reguliše pitanje izvršenja sudskih odluka u građanskim stvarima. U Kraljevini Jugoslaviji 1930. godine donet je Zakon o izvršenju sudskih odluka u građanskim stvarima. Taj zakon je predstavljao savremen i veoma moderan, za ono doba, zakon koji je prvi put na našim područjima uredio pitanje izvršavanja odluka u ovoj oblasti. Iz tog perioda ostala su nam dva zanimljiva spomenika pravne kulture i to: sistem izvršnog prava prof. dr B. Blagojevića te komentar Zakona o izvršenju i obezbeđenju I. Matijevića i F. Čulinovića. Nakon Drugog svetskog rata 1946. godine došlo je do pravnog diskontinuiteta sa Kraljevinom Jugoslavijom te je i Zakon o izvršenju i obezbeđenju stavljen van snage sa čitavim setom propisa Kraljevine Jugoslavije. Nažalost, sve do 1978. godine na područjima tadašnje državne zajednice Jugoslavije nije postojao poseban Zakon o izvršnom postupku. Primenjivala su se pravna pravila, koja su u stvari bila modifikovani oblik Zakona o izvršenju i obezbeđenju iz 1930. godine.

Godine 1978. pod talasom socijalističkog samoupravnog sistema donet je novi Zakon o izvršnom postupku.²⁾ Ovaj zakon po svojoj osnovnoj strukturi bio je veoma kvalitetan i sadržao je sve neophodne elemente za sprovođenje izvršenja u građanskim stvarima. Ono što su pravni stručnjaci od samog donošenja zakona iz 1978. godine ukazivali kao propust bilo je ideološko pitanje zaštite društvene svojine i preterana zaštita dužnika. Oba ova pitanja odgovarala su ideološkom konceptu prava te je smatrano da je dužnik pravno slabiji u postupku i da ga dodatno treba zaštititi. To se takođe pravdalo humanošću postupanja. Iako je stručna javnost od samog donošenja zakona ukazivala na preterano razuđen i veoma komplikovan postupak što je rezultiralo veoma dugačkim periodom izvršavanja sudskih odluka do donošenja novog zakona čekalo se sve do 2000. godine. Tada formirana savezna država donela je novi

2) Objavljen u "Službenom listu SFRJ", br. 20/78.

Zakon o izvršnom postupku³⁾ koji je u dobroj meri razočarao stručnu javnost. Zakon je u nameri da otkloni neke nedostatke prethodnog teksta otišao u drugu krajnost. Nažalost, neke recidive tog zakona vidimo u tekstu koji je upravo na snazi. Zakon iz 2000. godine bio je odmah izložen veoma oštroj kritici i teoretičara ali i praktičara, međutim, održao se na snazi sve do 2004. godine kada je Narodna skupština Republike Srbije donela Zakon o izvršnom postupku⁴⁾ koji je primenjivan do dana usvajanja novog Zakona, a pojedine odredbe se i u trenutku pisanja ovoga referata primenjuju. Po našem mišljenju, zakon iz 2004. godine, koji se počeo primenjivati 23. 2. 2005. godine, imao je relativno dobro uravnotežen odnos između prava izvršnog poverioca i izvršnog dužnika, čemu uvek treba težiti.

Novi Zakon koji će biti analiziran u ovome radu, doveo je do nekih pravnih rešenja sa kojima se autori ovoga članka ne slažu. Svoja neslaganja sa pojedinim od predviđenih rešenja polemisaćemo u ovome članku dok će neka druga rešenja sačekati na ispitivanje u stručnoj javnosti.

Pre nego što pristupimo analizi odredaba o stvarnoj, mesnoj, funkcionalnoj nadležnosti kao i određenim spornim pitanjima u vezi sa nadležnošću, moramo se podsetiti nekih osnovnih elemenata i pravila funkcionisanja izvršnog prava. Izvršni postupak služi istom cilju kao i građanski parnični postupak, a to je zaštita određenih prava fizičkih i pravnih lica, a što je sve u funkciji održavanja pravnog poretka. Izvršno pravo je složeno po više osnova. Tako, na primer, možemo razlikovati pružanje pravne zaštite prirodnom ostvarenju potraživanja poverioca i osiguranju budućeg ostvarivanja tih potraživanja. Pružanje prvog oblika pravne zaštite u funkciji je postupka izvršenja, a drugo u funkciji postupka obezbeđenja. Norme koje uređuju procesno pravne i materijalno pravne odnose u svakom od tih postupaka čine posebne normativne celine pravo izvršenja i pravo obezbeđenja.

Izvršno pravo moglo bi se podeliti i na izvršno procesno pravo i na izvršno materijalno pravo. Pod izvršnim procesnim pravom podrazumevamo norme kojima se regulišu procesne pretpostavke za sprovođenje izvršenja. Izvršno materijalno pravo sačinjavaju no-

3) Objavljen u "Službenom listu SRJ", br. 28/00.

4) "Službeni glasnik R. Srbije", br. 125/04.

me koje regulišu po pravilu imovinsko pravne pretpostavke i posledice sprovođenja postupka izvršenja i postupka obezbeđenja.⁵⁾

Osim ovih zakonskih pretpostavki treba naglasiti da je kao sporno pitanje koje utiče na nadležnost u izvršnom postupku svako i pitanje koje se odluke mogu sprovoditi u toku izvršnog postupka. Za postupak prinudnog izvršenja podobne su samo one sudske odluke i drugi konkretni akti kojima se jednoj strani izriče dužnost ispunjenja obaveze prema drugoj strani, nosiocu odgovarajućih potraživanja. Pojedine sudske odluke ograničavaju se na utvrđenje da postoji odnos u kome jedna strana ima potraživanje prema drugoj što ih čini nepodobnim za izvršenje. Takođe, nisu podobne za prinudno izvršenje i odluke kojima se izriče neko pravno preobraženje npr. poništaj ugovora ili promena ličnog statusa.

5) Matijević, F. Čulinović: Komentar Zakona o izvršenju i obezbeđenju, Beograd, 1938. g.: Pod izvršenjem ima se dakle, razumeti skup radnji stranaka i suda, odnosno sudskih organa u cilju da se postojeće protivpravno stanje tj. stanje koje ne odgovara pozitivnom pravu kako je to utvrđeno u konkretnoj pravosnažnoj sudskoj odluci ili drugoj ispravi koja je po Zakonu o izvršenju i obezbeđenju u pogledu njene izvršnosti izjednačena sudskom odlukom (izvršni naslov), upodobi sa izvršnom ispravom. Pod izvršnim postupkom, odnosno izvršnim pravom u užem smislu reči podrazumevamo skup pozitivnopravnih odredbi kojima se uređuju pomenute radnje stranaka i suda, određujući pretpostavke za njihovo preduzimanje i formu toga preduzimanja, odnosno postupka.

D. Godina: Priručnik novog Zakona o izvršenju i obezbeđenju, Beograd, 1933: Izvršenje je prinudno ostvarivanje preko državih organa, a posebno preko sudova, onih pravnih zahteva koji neosporno postoje. Cilj izvršenja je da zahteve koji formalno-pravno postoje uvede u život tj. da se postigne namirenje poverioca-tražioca izvršenja i dužnika izvršenika.

J. Đorđević: Pojam, uloga i značaj izvršenja u pravu, Zbornik radova, Beograd 1979. godine: Izvršenje je akt pretvaranja prava u realni cilj i time izraz uspostavljanja jedinstva između norme i njene sadržine, između konstatacija i društvenih odnosa koje one predviđaju ili osporavaju.

B. Blagojević: Izvršenje sudskih odluka u sistemu zaštite subjektivnih prava, Zbornik radova, Beograd 1979. godine: Provođenjem izvršnog postupka treba da se završi niz radnji radi postizanja konačnog cilja-sprovođenja u stvarno stanje prava koje je u jednom momentu pravosnažnom i izvršnom sudskom odlukom utvrđeno kao saglasno zakonu. Ta završna faza je značajna za obezbeđenje i uspostavljanje zakonitih stanja i zakonitosti, koja treba posebno da obezbedi osećaj sigurnosti kod subjekata, da će se zaista i postići cilj za koji su se u prethodnom postupku izborili.

B. Poznić: Predmet i načela Zakona o izvršnom postupku, Zbornik radova, Beograd 1979. godine

Od ovog opšteg pravila naravno postoje i neki neznatni izuzeci koje ćemo napomenuti. Tako se, na primer, pitanje pretpostavki za izvršenje mora u pojedinim slučajevima šire tumačiti. U slučajevima kada je izvršnom ispravom naloženo da se određeno lice iseli iz spornog stana, u postupku sudskog izvršenja koristi se princip (teorija) proširene pravosnažnosti da se ne moraju nabrajati sva lica i svi predmeti koji moraju biti iseljeni odnosno izneti iz stana. Ovakav način u stvari pomaže efikasnijoj zaštiti jer je nosilac obaveze (lice kome je otpao pravni osnov za stanovanje) dužan da obezbedi izlazak iz stana svih lica koja su do tog trenutka taj stan koristila, a sud ne mora pojedinačno da nabraja sve članove porodičnog domaćinstva ili da nabraja sve predmete, posuđe i pokretne stvari koji moraju biti izneti iz stana.

Ipak, ovi slučajevi su izuzetak od opšteg pravila po kome se u izvršnom postupku moraju precizno odrediti poverilac i dužnik, predmet i sredstvo izvršenja kao i vreme ispunjenja obaveza. Praksa je nametnula pravično rešenje u kome se pojedina potraživanja mogu iskazati kao određiva, ukoliko nije moguće tačno ih odrediti. Kao primer odredivosti navešćemo obavezu izvršnog dužnika-poslodavca da isplati radniku-izvršnom poveriocu zaradu u nivou zarade npr. tri prosečne zarade na određenom radnom mestu, tri minimalne zarade i sl. Zakon o izvršenju i obezbeđenju detaljno je odredio pitanje koje se odluke i kada mogu izvršavati.⁶⁾

Važno je ukazati, da je novi Zakon o izvršenju i obezbeđenju zadržao kao jedno od osnovnih načela načelo formalnog legaliteta. Ono načelo praktično znači da izvršni sudija, samim tim i privatni izvršitelj kada postupa u postupku sprovođenja izvršenja, ne mogu ni na koji način menjati sudsku odluku niti odstupati od onoga što je utvrđeno u samoj sudskoj odluci.

II Stvarna nadležnost

1. Uopšte o stvarnoj nadležnosti

Stvarna nadležnost predstavlja obim ovlašćenja jednog organa za odlučivanje. Stvarna nadležnost je uvek uređena zakonom i ne može se menjati. Sud koji nije stvarno nadležan za odlučivanje u određenoj stvari mora se oglasiti stvarno nenadležnim bez obzira

6) Vidi čl. 13. i 17. Zakona o izvršenju i obezbeđenju.

na činjenicu koliko dugo se vodi određeni postupak. Zakon o izvršenju i obezbeđenju uneo je novine u pogledu načina sprovođenja izvršenja uvođenjem privatnih izvršitelja koji imaju poseban pravni status u odnosu na sudskog izvršitelja.

Takođe, novi Zakon o izvršenju i obezbeđenju novim rešenjima o nadležnosti odstupa od pravila koja su uređena opštim odredbama Zakona o uređenju sudova. Dakle, kada govorimo o stvarnoj nadležnosti za određivanje i sprovođenje izvršenja onda moramo biti veoma obazrivi jer su pojedina ovlašćenja stavljena u nadležnost prvostepenim osnovnim sudovima, pojedina ovlašćenja su fakultativno preneti na privatnog izvršitelja kao novu pravosudnu profesiju, pojedina ovlašćenja su u nadležnosti privrednih sudova.

Da bismo ovu materiju precizno obradili, analiziraćemo posebne odredbe o nadležnosti svakog od nabrojanih subjekata.

2. Stvarna nadležnost osnovnih sudova

Za odlučivanje u postupku izvršenja i obezbeđenja stvarno je nadležan osnovni sud, a u skladu sa odredbama Zakona o uređenju sudova, izuzev za odlučivanje o vanrednim pravnim lekovima u kom slučaju se nadležnost suda određuje u skladu sa zakonom.

Zakon predviđa da je osnovni sud isključivo nadležan za sprovođenje izvršenja odluka u vezi sa porodičnim odnosima i za izvršenje odluka o vraćanju zaposlenog na rad.

Kombinacijom ovih odredaba i odredaba iz Zakona o sudovima može se zaključiti da je osnovni sud nadležan da u prvom stepenu rešava o dozvoli izvršenja i obezbeđenja.

Novi zakon uvodi i drugačije rešenje u pogledu drugostepenog postupka. Prema odredbama iz Zakona o uređenju sudova, za odlučivanje po pravnom leku (žalbi) na odluku prvostepenog suda (osnovnog suda) bila je predviđena nadležnost viših sudova. Sada je zakon uveo da o pravnom leku-prigovoru odlučuje osnovni sud u veću troje sudija.

Ovo rešenje bilo je u primeni u saveznom Zakonu o izvršnom postupku iz 2000. godine. Uprkos činjenici da su tvorci ovog koncepta i tada, a i sada tvrdili da im je osnovni motiv ubrzanje postupka te jačanje načela efikasnosti i ekonomičnosti postupanja, moramo izraziti svoje neslaganje sa ovakvim rešenjem. Po našem uverenju ono nije u skladu sa ustavnim konceptom u kome se mora

obezbediti dvostepenost odlučivanja. Dvostepenost odlučivanja na sada utvrđeni način, po našem uverenju, ne predstavlja realnu zaštitu prava stranaka s obzirom da se odluka donosi u istome organu u kome je doneta i prvostepena odluka.

U pravnoj teoriji postoje brojne rasprave o remostrativnim i delovotivnim pravnim lekovima te i njihovoj podobnosti. Ako imamo u vidu činjenice da se izvršenje sprovodi u osnovnim sudovima i da se u njima završava i drugostepeni postupak, postoji realna opasnost da će praksa sudova biti veoma raznolika. Broj vanrednih pravnih lekova u izvršnom postupku je praktično sveden na teorijsku fikciju i to dodatno zabrinjava jer će svaki sud u Republici Srbiji moći da formira svoju sudsku praksu bez usaglašavanja i bilo kakve koordinacije.

S druge strane postoji realna opasnost da se zbog principa nezameranja, u manjim sredinama, objektivno dovede u sumnju odlučivanje u istome organu. Sud sa manjim brojem sudija od kojih je jedan izvršni, a troje su članovi veća koje rešava o pravnom leku, teško da može obezbediti kvalitetnu zaštitu građanina.

Po našem uverenju ova odredba trebalo bi da bude preispitana i u doglednom periodu izmenjena čime će se obezbediti klasičan sistem dvostepenosti. Argument hitnosti ili zaštite interesa poverioca ne može biti jači argument od načela zakonitosti. Načelo zakonitosti mora dominirati u svakom postupku pa i u izvršnom. Hitnost postupka i ekonomičnost postupka mogu se obezbediti na drugi način i to: ažurnim radom suda, skraćivanjem rokova, polaganjem jemstva i, pre svega, sprovođenjem izvršenja pre pravosnažnosti rešenja o izvršenju. Sistem dvostepenosti odlučivanja koji bi omogućio da neposredno viši sud preispita prvostepenu odluku ni u kom slučaju ne može i ne sme da utiče ni na ekonomičnost ni na efikasnost postupka. Naše zalaganje je dakle isključivo da se obezbedi ravnopravan položaj i izvršnog poverioca i izvršnog dužnika tako što će im se omogućiti da se u relativno smanjenom opsegu razloga za pravni lek omogućiti valjano preispitivanje odluke povodom tog pravnog leka.

Formulisana odredba o isključivoj sudskoj nadležnosti u porodičnim stvarima i kod vraćanja radnika na rad potpuno je opravdana sa našeg gledišta. Ipak čini nam se da je zakonodavac morao biti malo precizniji. Pod pojmom sporovi iz porodičnih odnosa podrazumevamo jedan sveobuhvatni sistem porodično pravne zaštite.

Ipak ima nekih sporova koji ne moraju biti u isključivoj nadležnosti suda jer se u njima radi isključivo o novčanim potraživanjima koja mogu biti data u efikasnu nadležnost i privatnog izvršitelja. Tako na primer plaćanje zaostalih rata izdržavanja, nije u direktnoj vezi sa porodično pravnom zaštitom iako u širem smislu reči svakako da spada u ovu grupu sporova. Naše je mišljenje da kada se radi o isključivo novčanom potraživanju ovako strog kriterijum ne mora da se primenjuje.

3. Stvarna nadležnost prvostepenih privrednih sudova

Za odlučivanje u postupku izvršenja i obezbeđenja stvarno je nadležan privredni sud sa identičnim ograničenjem kao i kod osnovnih sudova, a koje se odnosi na odlučivanje o vanrednim pravnim lekovima u kom slučaju se nadležnost suda određuje u skladu sa zakonom.

U pogledu drugostepenog postupka identičan je komentar kao i za odlučivanje u postupku pred osnovnim sudovima. Dakle novi zakon o izvršenju i obezbeđenju stavio je van snage odredbe iz Zakona o uređenju sudova o nadležnosti Privrednog apelacionog suda za odlučivanje po pravnom leku-žalbi na rešenje prvostepenih privrednih sudova u izvršnim stvarima. I ovde Zakon o izvršenju i obezbeđenju uvodi takozvana tročlana veća u prvostepenim sudovima.

Zakon o uređenju sudova je uveo još novinu u pogledu proširivanja nadležnosti privrednih sudova za određivanje i sprovođenje izvršenja. Naime, prema ranije važećim propisima opštinski sudovi su kao prvostepeni sudovi dozvoljavali i sprovodili izvršenje na nepokretnostima. Kompletna nadležnost u izvršnoj materiji kada je reč o odlukama privrednih sudova sada je data u nadležnost prvostepenim privrednim sudovima koji odlučuju i o rešenju o dozvoli izvršenja ali i po pravnom leku-prigovoru na rešenje o dozvoli izvršenja u tzv. privrednim stvarima.

Kriterijum razgraničenja između osnovnih i privrednih sudova mora biti onaj koji je primenjen u Zakonu o uređenju sudova. Da se podsetimo u pravnoj teoriji a i u stručnoj javnosti postojale su brojne rasprave oko toga da li se za ovu podelu mora primenjivati objektivni ili subjektivni kriterijum. Subjektivni kriterijum polazio je od vrste sporova što je umnogome sužavalo nadležnost privred-

nih (trgovinskih) sudova ali je u praksi dovodilo i do brojnih nedoumica. Ovaj kriterijum je polazio od poslovnih odnosa pa se u praksi često dešavalo da su sporovi dugo trajali jer su se vodile rasprave o sukobu stvarne nadležnosti između opštinskih i trgovinskih sudova. Objektivizirani kriterijum je pobedio te se pred privrednim sudom vode sporovi kada su kao stranke u parničnoj materiji dva pravna lica što se potom logično reflektuje i na izvršni postupak. U pogledu pitanja povezanog sa stvarnom nadležnošću uočavamo i značajnu novinu jer je Zakon o izvršenju i obezbeđenju izostavio sve odredbe koje su se odnosile na posebna pravila o izvršenju u trgovinskim i sa trgovinski povezanim stvarima. Naime, u zakonu koji je do stupanja na snagu novog zakona važio jedan deo je tretirao ove specifičnosti koje su bile razvrstane u odredbe čl. 242. do 260. Izostao je i deo o tzv. skraćenom postupku.

Umesto toga, novi Zakon samo predviđa u članu 35. da predlog za izvršenje kao i predlog za sprovođenje izvršenja moraju sadržati naznačenja o izvršnom poveriocu, izvršnom dužniku, adresi i slično, a u stavu 2. predviđa da se u privrednim stvarima kada je izvršni dužnik pravno lice, preduzetnik ili fizičko lice koja obavlja delatnost radi sticanja dobiti i ima otvoren račun u skladu sa propisima u platnom prometu u predlogu za izvršenje ili za sprovođenje izvršenja pored obavezne sadržine koja je navedena u prvom stavu istog člana moraju biti navedeni i sledeći podaci: matični broj stranka odnosno poreski identifikacioni broj ili za strana pravna lica odgovarajući identifikacioni broj odnosno brojevi računa izvršnog poverioca i dužnika kod poslovnih banaka sa nazivima ovih banaka.

Atrakcija nadležnosti je pravna situacija u kojoj je nadležnost "privučena" prema većoj vrednosti same stvari ili prema specifičnosti postupka. Ova situacija se dešava u slučaju otvaranja stečajnog postupka. Na primer, svi postupci koji su vođeni prema tom pravnom licu ili koje je to pravno lice vodilo pred drugim sudovima ili u drugim postupcima prekidaju se i predmeti se ustupaju stečajnom sudu. Objašnjenje leži u činjenici da se sva prava i sve obaveze stečajnog dužnika moraju sakupiti na jednom mestu da bi se utvrdila celokupna situacija u postupku sprovođenja stečaja prema stečajnom dužniku.

Ipak ima nekih nedou-
suda jer se u praksi
mogu bitiprave o
primer sudova.
porodica
spadaju
ključna
se

IV Izvršitelji

1. Izvršiteljima

Odluka i ostvarivanje određenog izvršiteljske procedure u tzv. parničnom postupku je sudske odluke. Rezolucijom broj 1994. usvojena na Konferenciji evropskih zemalja u oktobru 2001. godine i preporukom za izvršenje sudskih odluka Evropski Komitet za pravnu saradnju u 2003. godini su smernice za države članice saveta Evrope u kojima se moraju da se preduzimaju na nacionalnom nivou da se izgradi efikasan sistem izvršenja sudskih odluka građanske sfere.

Od samog nastanka uredenog ljudskog društva nastajali su sporovi ili konflikti među ljudima. U organizovanim zemljama ove sporove rešavali su sudovi. Od najranijih dana države pokušavaju da sudsku proceduru uredi i zato se donose određeni propisi koji uređuju pravila ponašanja učesnika u postupku, ili određuju pravila o radu suda. U svim sudskim postupcima, naravno, dominantnu ulogu ima sudija. No, od samog nastanka sudova pa do danas sudija ne može obavljati poslove sam. Tako se od najranijih dana uz sudiju spominju i različiti "pomoćni organi suda". To su različite vrste sudskih pisara, izvršitelja, lica koja obavljaju administrativne ili tehničke poslove u sudu, izvršitelji kazni, dželatli, lica koja se brinu o bezbednosti sudija i sl.

U rimskom pravu pojavljuju se, osim sudija, i zapisničari određenih volja ili njihovih naredbi, "tabellios" koji se smatraju dalekim pretečama današnjeg javnog beležništva. Vidi detaljnije Ivica Srđić, Mihajlo Dika, *Komentar Zakona o javnom beležništvu*, Zagreb 1994.

U srednjovekovnoj pravni partikularizam doveo je do toga da ne možemo pouzdano govoriti o utvrđenom stalnom sistemu sudova ili državne uprave uopšte. Razlog za to su bili stalni ratovi, pomeranja granice, te preplitanje različitih uticaja. Ipak, u zapadnoevropskim zemljama dominiraju sudovi Katoličke crkve koji su imali razrađen sistem sudstva i, naravno, razrađen sistem pomoćnih organa sudova. Udžbenik crkvenog prava katoličke crkve, napisao dr. Kegross, preveo i dopunio dr Milan Novak, Zagreb 1930.

U srednjovekovnoj Srbiji razlikujemo nekoliko vrsta pomoćnih organa suda koji su u periodu procvata srpske pravne kulture, za vreme cara Dušana, postojali u Srbiji. Srdan Šarkić, *Istorija srpskog pravosuđa*: "otroci su bili kategorija stanovništva bliska robovima, svojina svojih gospodara. Oni su zbog poverenja prema svojim gospodarima dobijali određene poverljive poslove te se taj naziv zadržao za sudske izvršiće uopšte. Povelja kralja Milana, Manastira Svetog Georgija kod Skoplja pominje mnoge državne velikodostojnike koji su imali pravo da drže otroke kao izvršiće sudskih presuda. Prema članu 162. Dušanovog zakonika izvršenje sudskih presuda pada na pristava. Ako pristav ne bi bio u stanju da izvrši presudu obraćao se čefi-

lijama, zapovednicima gradova koji su bili u centru župa, administrativno teritorijalnih jedinica. Dakle, ako predstavnici vlasti nisu u stanju da obezbede izvršenje presude kazniće se kao i oni koji su se oglašili o carsku naredbu. Dušanov zakonik pored pristava kao izvršioca sudske presude pominje i sokalnika. Ne može se sa sigurnošću utvrditi šta su tačno sokalnici bili ali su oni obavljali poslove obezbeđivanja konjičke pratnje i ponekad izvršavanje sudskih presuda kako svedoči član 107. Dušanovog zakonika. Član 188. Dušanovog zakonika pominje i globarije-pomoćne sudske činovnike zadužene za skupljanje globe. Globarije su smeli da uzimaju samo one globe koje im je sudija pismeno naređivao. Nažalost sudske presude iz vremena srednjovekovne Srbije nisu sačuvane pa nam nedostaje jasna slika o tome u kojoj su se meri odredbe o sudovima i sudskom postupku primenjivale".

Do donošenja Zakona o izvršnom postupku Kraljevine Jugoslavije, koji je donet 1930. godine nismo imali uređen sistem izvršnog postupka. Pravila o izvršnom postupku uglavnom su se nalazila u imovinskim zakonima, što je bila i uobičajena praksa evropskih zemalja na koje se ugledala i srpska pravna doktrina.

Pravni praktikularizam koji je prethodio formiranju Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca doveo je do toga da su različite oblasti ove kraljevine bile pod uticajem različitih pravnih sistema. Nastojanje da se između dva svetska rata uredi pravni sistem države rezultiralo je donošenjem nekoliko značajnih zakona, među kojima je i pomenuti zakon o izvršenju Kraljevine Jugoslavije. Vidi detaljnije Polivoje Blagojević, *Sistem izvršenja i obezbeđenja*; Ivo Matijević i Ferdo Čulinović, *Komentar zakona o izvršenju i obezbeđenju*.

Ovaj zakon uvodi u oblasti izvršenja sudskih odluka sudske izvršitelje kao stalne organe suda. U Zakonu, kao i u Poslovniku o radu sudova, predviđaju se izvršna odeljenja u svim većim sudovima. Možemo slobodno reći da je reč o sasvim uredenom savremenom sistemu izvršenja sudskih odluka u oblasti naplate potraživanja ili činidbi. Ivo Matijević, S. Čulinović, nav. delo, str. 44: "cilj ovog zakona da se izvršenje sprovodi što brže, što jeftinije i što tačnije može postići samo onda ako se sprovođenje izvršenja da u dužnost sudskim sužbenicima koji stoje pod neposrednim nadzorom i pod disciplinskom vlašću starešine suda. Ni u kom slučaju se ne bi moglo preporučiti da se preuzme ustanova posebnih sudskih izvršitelja kako ona postoji u području Apelacionog suda u Novom Sadu jer velika samostalnost ovih izvršitelja prema sudu daje kako je iskustvo pokazalo mogućnost raznih nepravilnosti. Što se tiče javnih beležnika mora se voditi računa ne samo o tome da izvršenje preko javnih beležnika znatno poskupljuje postupak izvršenja ni o tome da će se ova ustanova u nekim područjima tek sada uvesti i da je stoga potrebno da se sačeka kako će se ona u praksi pokazati". O Zakonu iz 1930. godine postoji brojna literatura. Eugen Nesmar, *Sudski poslovnik-priručnik za praktičnu primenu*; Nikolaj Pahordukov, *Zbirka raspisa i uputstava Ministarstva pravde*, Beograd 1934; Franjo Goršić, *Komentar građanskog parničnog postupka*, Beograd 1933; Gionis Godina, *Priručnik novog Zakona o izvršenju i obezbeđenju*, Beograd 1932; Srećko Culja, *Građansko procesno pravo Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1936; Živojin Kojić, *Zbirka obrazaca*, Beograd 1939. godine.

III Izvršitelji

1. Uopšte o izvršiteljima

Razumni rok za donošenje odluka i ostvarivanje određenog prava ne podrazumeva samo parničnu proceduru u tzv. parničnom delu zaštite prava već i izvršenje sudskih odluka. Rezolucijom broj 5 Saveta Evrope koja je usvojena na Konferenciji evropskih zemalja za pravdu u Moskvi 2001. godine i preporukom za izvršenje koju je doneo evropski Komitet za pravnu saradnju u 2003. godini (br. 21) sadržane su smernice za države članice saveta Evrope u smislu radnji koje moraju da se preduzimaju na nacionalnom nivou a sve u cilju da se izgradi efikasan sistem izvršenja sudskih odluka iz građanske sfere.

Od samog nastanka uređenog ljudskog društva nastajali su sporovi ili konflikti među ljudima. U organizovanim zemljama ove sporove rešavali su sudovi. Od najranijih dana države pokušavaju da sudsku proceduru urede i zato se donose određeni propisi koji uređuju pravila ponašanja učesnika u postupku, ili određuju pravila o radu suda. U svim sudskim postupcima, naravno, dominantnu ulogu ima sudija. No, od samog nastanka sudova pa do danas sudija ne može obavljati poslove sam. Tako se od najranijih dana uz sudiju spominju i različiti "pomoćni organi suda". To su različite vrste sudskih pisara, izvršitelja, lica koja obavljaju administrativne ili tehničke poslove u sudu, izvršitelji kazni, dželat, lica koja se brinu o bezbednosti sudija i sl.

U rimskom pravu pojavljuju se, osim sudija, i zapisničari određenih volja ili njihovih naredbi „tabellios“ koji se smatraju dalekim pretečama današnjeg javnog beležništva. Vidi detaljnije Ivica Srdić, Mihajlo Dika, *Komentar Zakona o javnom beležništvu*, Zagreb 1994.

U srednjem veku pravni partikularizam doveo je do toga da ne možemo pouzdano govoriti o utvrđenom stalnom sistemu sudova ili državne uprave uopšte. Razlog za to su bili stalni ratovi, pomeranja granice, te preplitanje različitih uticaja. Ipak, u zapadnoevropskim zemljama dominiraju sudovi Katoličke crkve koji su imali razrađen sistem sudstva i, naravno, razrađen sistem pomoćnih organa sudova. Udžbenik crkvenog prava katoličke crkve, napisao K. Kegross, preveo i dopunio dr Milan Novak, Zagreb 1930.

U srednjovekovnoj Srbiji razlikujemo nekoliko vrsta pomoćnih organa suda koji su u periodu procvata srpske pravne kulture, za vreme cara Dušana, postojali u Srbiji. Srdan Šarkić, *Istorija srpskog pravosuđa*: „otroci su bili kategorija stanovništva bliska robovima, svojina svojih gospodara. Oni su zbog poverenja prema svojim gospodarima dobijali određene poverljive poslove te se taj naziv zadržao za sudske izvršioce uopšte. Povelja kralja Milana, Manastira Svetog Georgija kod Skoplja pominje mnoge državne velikodostojnike koji su imali pravo da drže otroke kao izvršioce sudskih presuda. Prema članu 162. Dušanovog zakonika izvršenje sudskih presuda pada na pristava. Ako pristav ne bi bio u stanju da izvrši presudu obraćao se čefi-

lijama, zapovednicima gradova koji su bili u centru župa, administrativno teritorijalnih jedinica. Dakle, ako predstavnici vlasti nisu u stanju da obezbede izvršenje presude kazniće se kao i oni koji su se ogлуšili o carsku naredbu. Dušanov zakonik pored pristava kao izvršioca sudske presude pominje i sokalnika. Ne može se sa sigurnošću utvrditi šta su tačno sokalnici bili ali su oni obavljali poslove obezbeđivanja konjičke pratnje i ponekad izvršavanje sudskih presuda kako svedoči član 107. Dušanovog zakonika. Član 188. Dušanovog zakonika pominje i globarije-pomoćne sudske činovnike zadužene za skupljanje globe. Globarije su smeli da uzimaju samo one globe koje im je sudija pismeno naređivao. Nažalost sudske presude iz vremena srednjovekovne Srbije nisu sačuvane pa nam nedostaje jasna slika o tome u kojoj su se meri odredbe o sudovima i sudskom postupku primenjivale“.

Do donošenja Zakona o izvršnom postupku Kraljevine Jugoslavije, koji je donet 1930. godine nismo imali uređen sistem izvršnog postupka. Pravila o izvršnom postupku uglavnom su se nalazila u imovinskim zakonima, što je bila i uobičajena praksa evropskih zemalja na koje se ugledala i srpska pravna doktrina.

Pravni praktikularizam koji je prethodio formiranju Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca doveo je do toga da su različite oblasti ove kraljevine bile pod uticajem različitih pravnih sistema. Nastojanje da se između dva svetska rata uredi pravni sistem države rezultiralo je donošenjem nekoliko značajnih zakona, među kojima je i pomenuti zakon o izvršenju Kraljevine Jugoslavije. Vidi detaljnije Polivoje Blagojević, *Sistem izvršenja i obezbeđenja*; Ivo Matijević i Ferdo Čulinović, *Komentar zakona o izvršenju i obezbeđenju*.

Ovaj zakon uvodi u oblasti izvršenja sudskih odluka sudske izvršitelje kao stalne organe suda. U Zakonu, kao i u Poslovniku o radu sudova, predviđaju se izvršna odeljenja u svim većim sudovima. Možemo slobodno reći da je reč o sasvim uređenom savremenom sistemu izvršenja sudskih odluka u oblasti naplate potraživanja ili činidbi. Ivo Matijević, S. Čulinović, *nav. delo*, str. 44: „cilj ovog zakona da se izvršenje sprovodi što brže, što jeftinije i što tačnije može postići samo onda ako se sprovođenje izvršenja da u dužnost sudskim sužbenicima koji stoje pod neposrednim nadzorom i pod disciplinskom vlašću starešine suda. Ni u kom slučaju se ne bi moglo preporučiti da se preuzme ustanova posebnih sudskih izvršitelja kako ona postoji u području Apelacionog suda u Novom Sadu jer velika samostalnost ovih izvršitelja prema sudu daje kako je iskustvo pokazalo mogućnost raznih nepravilnosti. Što se tiče javnih beležnika mora se voditi računa ne samo o tome da izvršenje preko javnih beležnika znatno poskupljuje postupak izvršenja ni o tome da će se ova ustanova u nekim područjima tek sada uvesti i da je stoga potrebno da se sačeka kako će se ona u praksi pokazati“. O Zakonu iz 1930. godine postoji brojna literatura. Eugen Nesmar, *Sudski poslovnik-priručnik za praktičnu primenu*; Nikolaj Pahordukov, *Zbirka raspisa i uputstava Ministarstva pravde*, Beograd 1934; Franjo Goršić, *Komentar građanskog parničnog postupka*, Beograd 1933; Gionis Godina, *Priručnik novog Zakona o izvršenju i obezbeđenju*, Beograd 1932; Srećko Culja, *Građansko procesno pravo Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1936; Živojin Kojić, *Zbirka obrazaca*, Beograd 1939. godine.

U savremenom svetu, a naročito u zemljama iz našeg okruženja, u poslednjih nekoliko godina ponovo se afirmiše izvršni postupak i on ponovo zauzima mesto koje je jedno vreme bilo neopravdano uskraćeno. Minimiziranje izvršnog postupka bilo je u različitim segmentima prisutno. Uglavnom je potenciran parnični postupak i smatralo se da je uređivanje parnične procedure mnogo važnije sa aspekta građanskog postupka. Ova činjenica odrazila se i na pravnu literaturu jer je većina pravnih teoretičara analizirala bazične propise iz parničnog postupka. I u sferi praktičara sticao se utisak da su oni koji se bave izvršnim postupkom bili zanemarivani. Tako su u sudovima po pravilu izvršenje odluka radili ili mlađe sudije ili sudijski pripravnici.

Razumni rok za donošenje odluke ili ostvarivanje određenog prava ne podrazumeva samo parničnu proceduru (u tzv. parničnom delu zaštite prava) već i izvršavanje sudskih odluka. Rezolucijom broj 3 Saveta Evrope, koja je usvojena na Konferenciji evropskih ministara za pravdu u Moskvi 2001. godine, i Preporukom za izvršenje koju je doneo Evropski komitet za pravnu saradnju CEDD-a 2003, broj 21, određene su smernice za države članice Saveta Evrope u smislu radnji koje moraju da se preduzmu na nacionalnom nivou, a sve u cilju da se izgradi efikasan sistem izvršenja sudskih odluka iz građanske sfere.

Sa stanovišta unutrašnjih razloga moramo istaći neophodnost efikasnijeg ostvarivanja zaštite prava građana. Na to su uticale brojne primedbe koje se poslednjih decenija u našoj zemlji stavljaju naročito na rad izvršnih sudova. Činjenica je takođe da ni sa stanovišta normativnog supstrata nismo imali baš previše sreće. Zakon iz 1978. godine, koji je donet u pravnom zakonodavstvu ideološke dominacije društvene svojine i takozvanog nesvojinskog koncepta, favorizovao je dužnika kao "pravno slabiju stranu". Takođe, zakon je potpuno neopravdano favorizovao društvenu svojinu u odnosu na druge oblike svojine. Iako je ovaj zakon bio kritikovan još od samog donošenja, sve do 2000. godine smo čekali nov zakon. Ni taj zakon nije na srećan način razrešio pitanja vezana za izvršenje sudskih odluka, te smo tek 2005. godine dobili nov Zakon o izvršnom postupku koji nagoveštava nešto povoljniju situaciju.

U postupku izvršenja sudskih odluka naročitu pažnju posvećujemo načinu izvršavanja same odluke. Ova procedura mora u sebi sadržati dva bitna elementa. Prvi je svakako brza i efikasna zaštita prava poverilaca. No, ova činjenica ne sme ni u kom slučaju uticati na isključivanje ili omalovažavanje ličnosti dužnika, članova njegove porodice ili drugih lica iz kruga prema kojima dužnik ima određena prava i obaveze. U tom smislu, zakon mora uravnotežiti odnos između poverioca i ostvarivanja njegovih prava i zaštite prava dužnika. Kako se po svojoj prirodi izvršni postupak zasniva i na određenim radnjama koje su vezane za praktično delovanje suda na licu mesta, to je izuzetan značaj i onih sudskih saradnika koji obavljaju poslove u smislu realizacije određenih prava. Tu pre svega mislimo na naplatu potraživanja na pokretnim stvarima ili na sprovođenje odluka iz oblasti činidbi gde se određene radnje moraju vršiti na terenu (iseljenje iz stana, useljenje u stan, rušenje i sl).

Po prirodi stvari, ove poslove uvek i u svim zemljama obavljaju razni "pomoćni organi" suda, te ćemo u ovome radu pokušati da objasnimo značaj

i ulogu sudskih izvršitelja i izvršićemo analizu novih pravaca u savremenom pravnom svetu sa svojim skromnim mišljenjem o daljim pravcima reforme ovog dela izvršnog postupka.

Globalno uzeto razlikujemo dva osnovna sistema izvršenja u oblasti činidbi ili radnji van sedišta suda. Po sistemu koji je još uvek dominantan i ključivu ulogu ima sud. Sud donosi odluku o dozvoli izvršenja i rukovodi čitavim postupkom. U toku postupka sud angažuje pomoćne organe suda koji obavljaju određene radnje za sud. Po drugom sistemu postoje određene službe koje dobijaju (manju ili veću) samostalnost. Ovaj drugi vid izvršavanja uglavnom je dominantan u zemljama anglosaksonskog prava. U poslednje vreme, on je počeo da se prenosi i na Evropu i nekoliko evropskih zemalja ga je sa različitim modalitetima usvojilo (Finska, Mađarska, Makedonija...). Zbog značaja iskustava različitih zemalja, naročito zemalja iz našeg okruženja, daćemo kratak prikaz opredeljenja ovih zemalja u oblasti sudskog izvršenja putem pomoćnih organa.

Republika Albanija je januara 2001. godine donela nov zakon o izvršnom postupku. Tada je izvršila temeljnu reformu izvršnog postupka i uvela "beiliffa" kao pomoćni organ suda koji nezavisno obavlja svoju funkciju. Ovaj sudski izvršitelj obavlja poslove u okviru ukupnog organizovanog sistema servisa izvršitelja koji je i konstituisan na nivou Albanije. Oni primenjuju kompletnu proceduru izvršnog postupka a dominantnu ulogu prilikom njihovog izbora ima ministar pravde. Samostalni sudski izvršitelj ima svoje područje delovanja i obavezan je da izveštaj o svojim radnjama dostavlja sudu. Sud vrši kontrolu njegovog poslovanja i značajnije utiče na korekciju eventualnih grešaka. Prema dobijenim rezultatima i analizom rada za prvi period ovaj institut se dosta loše pokazao jer su brojne primedbe građana o zloupotrebama, i to na neprimeren način rada i ponašanja.

Bugarska se opredelila za paralelni sistem privatnog i javnog sektora u izvršavanju sudskih odluka. Zakonom o privatnim izvršiteljima koji je stupio na snagu 2005. godine, uvedeni su privatni izvršitelji kao pomoćni organi suda. Oni imaju pristup svim informacijama o imovini dužnika i mogu tražiti asistenciju policije ukoliko je to neophodno. Njih imenuje ministar pravde nakon sprovedenog konkursa. Zakon je utvrdio postojanje kvote od 30.000 stanovnika na jednog izvršitelja, a u okviru područja drugostepenog suda. Na primer za područje grada Sofije postoji čak 50 izvršitelja. Privatni izvršitelji organizovani su u komore izvršitelja čijim se statutom bliže uređuje način organizovanja i delovanje samih izvršitelja. Oni mogu angažovati i pomoćna lica i zapošljavati određene službenike. Privatni izvršitelji su lično odgovorni za štetu prouzrokovanu svojim aktivnostima. Zakon predviđa i mogućnost vođenja disciplinskog postupka protiv privatnih izvršitelja, a odgovorni su i krivično po opštim pravilima krivičnog zakona.

U Bosni i Hercegovini ne postoji jedinstven sistem uređenja izvršnog prava s obzirom na pravni praktikularizam koji postoji u ovoj zemlji. Postoje čak tri pravna sistema koji uređuju ovu oblast, ali se oni ne razlikuju previše. Ovi sistemi zadržali su sudsko izvršenje kao dominantno. Službena lica su činovnici suda i kompletna procedura najviše odgovara našem sistemu sudskog izvršenja sa potpunom kontrolom od strane sudija.

U Republici Crnoj Gori u toku 2004. godine donet je nov zakon o izvršnom postupku. On je po svojoj osnovnoj sistematici gotovo identičan zakonskim rešenjima koja su usvojena 2005. godine u Republici Srbiji. Ovo je sasvim razumljivo jer je kao polazna osnova poslužio zajednički tekst koji je raden na nivou Savezne Republike Jugoslavije u toku 2003. i 2004. godine, koji iz razumljivih razloga nije usvojen. U Crnoj Gori, izvršenje sudskih odluka u potpunosti je u nadležnosti sudova, te oni obavljaju sve potrebne radnje putem službenih lica suda koji su u potpunosti odgovorni za svoj rad sudovima.

Rumunski propisi definišu izvršitelje kao javnu i kao privatnu delatnost. Ono što je specifično je da u Rumuniji banke mogu da osnuju privatne izvršiteljske službe. Pravna odeljenja banaka moraju sprovoditi nadzor nad radom bankarskih izvršnih agenata i da prate njihovu aktivnost, te utvrđuju njihovu odgovornost za nepoštovanje zakonskih propisa. Rukovodilac ovih službi direktno odgovara rukovodiocu pravnog odeljenja.

Izvršni agenti imaju odgovornost u skladu sa odredbama rumunskog krivičnog zakonika uključujući odgovornost za štetu za kršenje profesionalnih obaveza.

Zakon Slovenije, koji je u nekoliko navrata menjan, poslednjih godina uveo je sistem izvršenja kao javnu delatnost. Ministar za pravosuđe imenovao je izvršitelje koji se potom ujedinjuju u tzv. izvršiteljske organizacije ili komore. Udruženje izvršitelja ima svoje pravno svojstvo i pravo da uređuje određene oblasti kroz podzakonska akta. Drugostepeni sud vrši nadzor nad radom izvršitelja. Što se tiče uslova njihovog izbora, oni moraju imati peti stepen stručnosti, određeno radno iskustvo, kao i dodatne uslove koji se ogledaju u opremljenoj kancelariji, tehničkoj opremi i sl. Izvršitelj može zaposliti čak do deset lica. On je odgovoran za štetu koju je prouzrokovao svojim radom. Takođe, izvršitelji su odgovorni disciplinski i krivično za propuste u svom radu.

Zbog značaja njihovih rešenja detaljnije ćemo analizirati propise Mađarske i Makedonije. Ove dve zemlje uvele su nešto radikalniji sistem izvršenja, te je za nas on posebno zanimljiv. U **makedonskom zakonu** svakako najveća novina je činjenica da postupak za izvršenje ne sprovodi sud. Za sprovođenje izvršenja nije potrebna ni dozvola. Od dana kada je počeo da se primenjuje zakon, 27. maj 2006. godine, postupak za izvršenje nije sudski. Izvršilac je privatno lice koje ne sme da odbije da sprovede izvršenje osim u slučaju kada su ispunjeni uslovi za njegovo izuzeće ili kada ima saznanje da je izvršenje sprovođenja dato drugome izvršiocu. Izvršilac ima određene pomoćnike koji obavljaju javno ovlašćenje prema zakonu. Izvršioca imenuje ministar pravde na osnovu konkursa. On se imenuje za područje osnovnog suda na kome deluje. Broj izvršilaca za određeno područje osnovnog suda određuje ministar pravde na osnovu prethodno pribavljenog mišljenja predsednika osnovnog suda o broju pravosnažnih i izvršnih odluka osnovnog suda. Zakon predviđa nekoliko uslova koje treba da ispuni lice koje želi da bude imenovano. Ono treba da bude državljanin Republike Makedonije, da je poslovno sposoban i da ima opštu zdravstvenu sposobnost, da ima završen pravni fakultet, da ima najmanje pet godina radnog iskustva na pravnim poslovima ili tri godine na poslovima izvršenja, da ima položen ispit po progra-

mu koji je propisao ministar pravde za izvršioca, da zna makedonski jezik, da nije krivično osuđivan, da se ne vodi krivični postupak protiv njega, da ima odgovarajuću opremu i potrebni prostor za obavljanje izvršnih poslova i da da izjavu pred notarom o svom imovnom stanju. Ministar propisuje podzakonskim aktom kakav mora biti prostor za obavljanje delatnosti i koje druge uslove mora ispunjavati lice koje želi da bude imenovano.

Izvršilac može: da prima pismene i usmene zahteve za izvršenje, da vrši dostavu sudskih pismena, da vrši dostavu naloga, zapisnika, zaključaka i drugih dokumenata koji proizlaze iz potrebe obavljanja njegovog posla, da vrši legitimisanje stranaka i učesnika u izvršenju, da prikuplja podatke o imovini i imovnom stanju dužnika u funkciji izvršenja, da donosi naloge i zaključke, sastavlja zapisnik, zahteva pružanje podataka, da vrši popis, procenu i plenidbu i prodaju pokretnih stvari, prava i nepokretnosti, da prima sredstva od dužnika, da predaje u posed i da vrši raspodelu sredstava, da vrši iseljenja i preduzima i druge izvršne radnje koje su potrebne za sprovođenje izvršenja određena zakonom. Za prodaju pokretnih stvari izvršilac može na njegov račun da angažuje komisionara.

Sve primedbe koje stranke i treća lica imaju na rad privatnog izvršioca, u formi prigovora dostavljaju se predsedniku suda nadležnog za područje na kome izvršilac obavlja svoju delatnost. Po uloženom prigovoru predsednik suda dužan je da odluči i naloži otklanjanje eventualnih nepravilnosti u roku od 72 sata od prijema prigovora. Ova odluka je konačna.

U pogledu odgovornosti za pričinjenu štetu izvršilac mora biti osiguran. Najniži iznos osiguranja za koji izvršilac mora da sklopi ugovor o osiguranju iznosi 50.000 evra u domaćoj protivvrednosti. Za preduzete izvršne radnje izvršilac ima pravo na nagradu. Nagrade se određuju tarifom koju propisuje ministar pravde na predlog komore izvršilaca. Nad radom izvršilaca, kontrolu obavlja ministar pravde kroz redovne ili vanredne preglede.

Mađarska je predvidela takode nezavisno sudsko izvršenje koje se ostvaruje preko nezavisnih sudskih izvršitelja. Oni se udružuju u izvršiteljske komore. Sudski samostalni izvršitelji imaju svoje zamenike i pomoćnike, kao i određene službenike koji mogu raditi u njihovim kancelarijama. Oni se ne mogu baviti poslovima ili drugim aktivnostima koje su suprotne osnovnim principima i ciljevima obavljanja izvršnih radnji. Podležu različitim vrstama odgovornosti počev od obaveze da čuvaju kao poslovnu tajnu sve ono što saznaju u toku postupka izvršenja, imaju disciplinsku odgovornost, krivičnu i svakako građanskopravnu sa aspekta naknade štete za obavljanje delatnosti. Uslovi za imenovanje su: da je državljanin Mađarske, da nije kažnjavan, da ima najmanje 24 godine, da ima pravo glasa, da ima višu stručnu spremu, da je položio poseban ispit za sudskog izvršitelja i da ima dve godine iskustva kao zamenik izvršitelja. Izvršitelji se biraju na osnovu javnog konkursa koji objavljuje komora. Izvršitelj ima pravo na honorar i naknadu troškova utvrđenu posebnom tarifom; honorar izvršitelja se sastoji od naplate za usluge i provizije. Takođe, ima pravo i na troškove poslovanja kao naknadu materijalnih troškova.

U izradi ovoga rada korišćeni su materijali GTZ - kancelarija za pravne reforme sa savetovanja Mostar, jul 2006, i to autora: Rosa Obradović, *Aktuelni razvoj kretanja u oblasti izvršnog prava s posebnim osvrtom na*

pravne lekove u izvršenju BiH; Jerca Kramberger, Osnove sudskog izvršenja u Sloveniji; Gordan Staniković, Stanje sudstva pre početka reforme u Makedoniji, i Arsen Janevski, Novi zakon o izvršenju Republike Makedonije i uloga izvršioca; Emilija Durutović, Zakon o izvršnom postupku Republike Crne Gore, Opšti osvrt i značenje novine; N. Šarkić, J. Kordić, M. Nikolić, Novi zakon o izvršnom postupku Republike Srbije; A. Sokoji, Zakon o izvršenju Republike Albanije, Edvard Kunštek, Položaj stranaka u izvršnom postupku i postupku osiguranja nakon novela Hrvatskog ovršnog zakona iz 2005. godine, Emilija Šarević, Aleksandar Nikolić, Danica Grubašić i Ana Tripković, Sistem izvršenja presuda u trgovinskim stvarima analiza trenutnog pravnog i institucionalnog statusa, Beograd 2006. godine.

Domaće zakonodavstvo moralo je dakle da izvrši određenu reorganizaciju postojećeg sistema izvršenja. Naime u praksi poslovi izvršenja sprovode se uglavnom na dva osnovna načina. Jedan su činidbe te izvršenja na pokretnim stvarima koje se sprovode putem sudskih izvršitelja dok su drugi naplata novčanih potraživanja preko prinudne naplate sa računa izvršnog dužnika bilo da se radi o pravnim ili fizičkim licima (skidanje sredstava sa dinarskih ili deviznih računa izvršnih dužnika, štednih uloga, zarada kod poslodavca i sl).

Dakle, kao što se vidi, jedan od centralnih elemenata izvršnog postupka su upravo radnje koje sud sprovodi uz pomoć sudskog izvršitelja. Nažalost iako je ranije važeći zakon u čak 44 odredbe direktno ili indirektno uređivao rad sudskih izvršitelja postojali su brojni propusti u pogledu definisanja njegovog statusa i njegovih prava i obaveza. Tako na primer zakonodavac nije uredio čak ni elementarno pitanje o tome ko može biti sudski izvršitelj. U praksi se stvar rešavala na način kako je to bilo moguće. Sudski izvršitelji bili su činovnici suda po pravilu sa srednjom stručnom spremom i bez ikakve posebne kvalifikacije i bez bilo kakve posebne provere njihovih stručnih kvaliteta. Sudski izvršitelji radili su po pravilu po nalogu suda, primenjujući zakon te uobičajenu praksu koja se prenosila sa generacije na generaciju.

Dakle, normativni supstrat nije uredio pitanje statusa sudskih izvršitelja što se svakako odražavalo na njihov rad i uopšte na efikasnost izvršnog postupka.

Svestan ove činjenice a polazeći i od evropskog trenda uvođenja privatnih izvršitelja, i naš zakonodavac je morao da donese odluku o tome koji će model i u kakvom obličju prihvatiti.

Trenutno u Evropi postoje dva osnovna sistema izvršitelja od kojih svaki ima svoje podsisteme. Načelno govoreći jedan sistem

(koji je iz našeg okruženja prihvatila Makedonija) podrazumeva uvođenje privatnih izvršitelja kao potpuno samostalne pravosudne profesije. Prema makedonskom zakonodavstvu privatni izvršitelj je diplomirani pravnik sa posebno položenim ispitom za obavljanje poslova izvršitelja. On dobija pečat javnog ovlašćenja za određenu teritoriju na kojoj može da sprovodi izvršenje u ime države. Sudovi dakle ne dozvoljavaju sprovođenje izvršenja niti imaju bilo kakvu ulogu u postupku sprovođenja izvršenja u smislu pravnih lekova ili kontrole zakonitosti rada. Jedino pravno sredstvo predstavlja prigovor koji se može uputiti na rad izvršitelja predsedniku suda koji je nadležan (mesno) za teritoriju na kojoj izvršitelj obavlja delatnost. U ovome trenutku iskustva u radu privatnih izvršitelja u Makedoniji su veoma oprečna. Izvršni poverioci i to uglavnom oni koji su finansijski moćniji (banke, osiguravajuća društva, telekomunikacioni sistemi, jače korporacije i sl) veoma su zadovoljni ovim načinom izvršavanja dok su iskustva građana i posebno izvršnog dužnika potpuno različita.

Drugi model koji je prihvaćen u Sloveniji, Crnoj Gori i većini evropskih zemalja, podrazumeva privatnog izvršitelja kao posebnu pravosudnu profesiju koja obavlja poslove po nalogu suda. Dakle kao što ćemo videti i Srbija je prihvatila ovako kombinovani model sa posebnim pravima i obavezama izvršitelja.

2. Sudski izvršitelj prema novom Zakonu o izvršenju i obezbeđenju

Zakon o izvršenuju i obezbeđenju, kao što smo rekli prihvatilo je model koji je dominantan u Evropi. Zakonodavac predviđa postojanje sudskih izvršitelja sa znatno reduciranom nadležnošću. Za sudske izvršitelje ne postoje nikakve posebne odredbe u pogledu uslova za obavljanje poslova izvršitelja te se može analogno tumačiti da se imaju primeniti samo opšte odredbe o uslovima za rad za zaposlene u sudovima i opšte odredbe o zaposlenima u državnim organima (minimum školske spreme, opšta zdravstvena sposobnost, državljanstvo, neosuđivanost i sl).

Prema zakonskim propisima sudski izvršitelji će nastaviti da rade na poslovima izvršenja koje su i do sada obavljali kao što su na primer prodaja pokretnih stvari, različite činidbe (iseljenje iz

stana ili poslovne prostorije, useljenje u stan ili poslovnu prostoriju, rušenje, predaja stvari i sl).

Zakon je predvideo rešenje kojim se izvršni poverioci mogu opredeliti da li nakon dozvole izvršenja žele da se postupak nastavi pred sudskim izvršiteljem ili pred privatnim izvršiteljem. Ova odredba po našem mišljenju ima prelazni karakter i nakon ustrojavanja mreže izvršitelja, te njihovog početka rada i nadamo se punog afirmisanja ove odredbe će se sigurno reducirati. Logično je očekivati da će se privatni izvršitelji nametnuti kao dominantan oblik sprovođenja izvršenja.

Po našem mišljenju zakonodavac je propustio priliku da u novom Zakonu o izvršenju i obezbeđenju razradi odredbe o sudskom izvršitelju. Na ovaj način postoji ogroman nesklad između sudskih i privatnih izvršitelja iako će oni sigurno još dosta vremena raditi iste ili slične poslove. Po našem uverenju zakonodavac je trebalo da uredi pitanje položaja sudskih izvršitelja kao pravosudne profesije, da uredi pitanje njihovih prava i obaveza ali i odgovornosti za propuste u radu. Ovo sa razloga jer smo uvereni da će se još izvesno vreme građani opredeljivati za sudske izvršitelje kako zbog sporog mehanizma uvođenja privatnih izvršitelja tako i zbog tradicionalnog odnosa prema sudu. Dakle, ako je već zakonodavac uređivao pitanje izvršitelja, što je svakako pozitivno i dobro, onda je morao da poboljša i odredbe o statusnom položaju sudskih izvršitelja odnosno da ovome pitanju posveti veću pažnju.

Odredbe koje se odnose na isključivu nadležnost suda (porodični sporovi te vraćanje radnika na rad) nemaju direktnu vezu sa radom sudskih izvršitelja. Ovo sa razloga jer se oduzimanje deteta ionako predaje u isključivu nadležnost sudije te je uloga sudskih izvršitelja minimalna. Postupak vraćanja radnika na rad se sprovodi po odredbama kao nezamenljiva radnja koju može izvršiti samo izvršni dužnik, tj. novčanim kažnjavanjem, te nema mesta postupanju sudskih izvršitelja.

Kada govorimo o radu sudskih izvršitelja oni moraju imati izuzetan takt i osećanje za pravičnost. Uostalom na to ih primoravaju i odredbe o humanosti postupanja te načelo zaštite dužnika koje je iako prilično reducirano još uvek zadržano u našem zakonodavstvu. Sudski izvršitelj je dakle u neposrednom kontaktu sa izvršnim dužnikom i trećim licima i od kvaliteta njegovoga rada umnogome zavisi i sprovođenje izvršenja ali i poverenje građana u sud. Ograni-

čenja koja se odnose na postupanje izvršitelja možemo razvrstati u ona koja se odnose na humano postupanje prema izvršnom dužniku i članovima njegove porodice, vreme sprovođenja izvršenja i naravno i svakako najvažnije obim sprovođenja izvršenja. Izvršitelj mora precizno da odabere prilikom popisa i plenidbe one stvari koje su najprikladnije za sprovođenje izvršenja, a to znači one stvari čijom će se prodajom najlakše namiriti poverilac ali da vodi računa i o tome da su to stvari koje nisu neophodne izvršnom dužniku ili članovima njegove porodice.

Izvršitelj u svom radu ostvaruje kontakt i sa drugim službama ili licima. Tako npr. izvršitelj može da traži pomoć Ministarstva unutrašnjih poslova u slučaju da izvršni dužnik ili treća lica ometaju izvršenje ili onemogućavaju sprovođenje izvršenja. Rukovodeći postupkom izvršenja izvršitelj može da angažuje npr. bravara za otvaranje zaključanog stana, fizičku radnu snagu za iznošenje nameštaja iz stana, vozilo za transprot, magacinski prostor za skladištenje robe i sl.

Posebnu pažnju treba posvetiti i obavezi izvršitelja da na najprikladniji način odredi cenu pokretne stvari koja će biti predmet sprovođenja izvršenja (popis, procena, plenidba, prodaja i namirenje). Kada se radi o uobičajenim stvarima pokućstva (televizor, video rikorder, muzički stub, kompjuter i sl) uglavnom izvršitelji nisu imali problema. Svojim dugogodišnjim radom i iskustvom mogu da procene vrednost koju ta stvar ima na tržištu prema cenovnicima artikala i vodeći računa o starosti određene stvari, njenoj upotrebljivosti i sl. Ipak u praksi često postoje problemi u vezi sa procenom atipičnih stvari kao što su: umetničke slike ili umetnički predmeti, nakit, pojedine specifične mašine i sl. Takođe izvršitelj ne može sa sigurnošću da utvrdi da li je na primer neka umetnička slika original ili reprodukcija, da li je neki nakit zlatan ili je dobra i vešto napravljena bižuterija, da li je određeni sat original ili vešto napravljena kopija i sl. U svim ovim slučajevima izvršitelji moraju da pribave određeno stručno mišljenje. Izvršitelji takođe moraju da pribave i stručno mišljenje u pogledu svojstva određenih stvari. Tako na primer stvari koje nisu u prometu ne mogu biti ni predmet oduzimanja. Da li je neka puška lovačka puška koja može dostići odgovarajuću cenu na tržištu ili se radi o vojnom naoružanju (karabin-snajper) teško da može da zna ili da proceni izvršitelj. I u ovakvim slučajevima izvršitelj mora da pribavi stručno mišljenje od policijskog ili

vojnog stručnjaka oružara. Da li su određene slike nacionalno bogatstvo kada takođe ne mogu biti u prometu ili ukoliko se radi o arheološkim vrednostima, numizmatičkim vrednostima i slično, sudski izvršitelj mora da pribavi odgovarajuće mišljenje kustosa muzeja ili nekog drugog za to posebno osposobljenog stručnjaka.

Novi Zakon o izvršenju i obezbeđenju uveo je jednu, po našem mišljenju problematičnu odredbu koja izričito zabranjuje veštačenje u izvršnom postupku. Ova odredba će stvoriti u praksi niz problema, jer je veštačenje jedno od dokaznih sredstava te se postavlja pitanje shodne primene Zakona o parničnom postupku što je predviđeno Zakonom o izvršenju i obezbeđenju. S druge strane u neograničenom broju slučajeva izvršni sud, izvršni sudija ili sudski izvršitelj moraju pribaviti stručno mišljenje. To je po našem uverenju pogrešna odredba koju u najkraćem mogućem roku treba promeniti jer je pojam veštačenja prema opštim pravilima upravo pribavljanje određenog znanja koje sud ne poseduje.

Gotovo je nezamislivo kako će izvršitelj uvesti u posed izvršnog poverioca kada se radi o zauzeću zemljišta ukoliko ne angažuje veštaka geometra koji će odrediti liniju međe. Potpuno je nejasno kako zakonodavac misli da se izvrši prodaja vrednosti ukoliko se ne pribavi stručno mišljenje procenitelja-veštaka građevinske ili neke druge odgovarajuće struke da bi se utvrdila vrednost objekta koji se prodaje. Da li treba da spominjemo neophodnost veštačenja kod kapitalizovane rente kada je ona utvrđena u postupku izvršenja presude o naknadi štete, zaostale rate izdržavanja ili isplatu zarade radnika za period u kome nije bio na radu, uplate doprinosa fondovima penzijskog i invalidskog osiguranja i sl.

Po našem uverenju sudski ili privatni izvršitelji ne mogu raditi bez stručne pomoći lica koja su za to posebno osposobljena, procenitelja, veštaka ili davalaca stručnog mišljenja te se zalažemo za hitno stavljanje van snage odredbe o zabrani veštačenja u izvršnom postupku. Ukoliko je zakonodavac želeo da ovom odredbom ubrza izvršni postupak učinio je to na pogrešan način. Izvršni postupak kao što smo rekli mora biti brz, ekonomičan ali pre svega i najviše zakonit pa je pitanje zakonitosti dominantno načelo u odnosu na sva druga načela.

3. "Privatni" izvršitelji

Svakako najznačajniju novinu Zakona o izvršenju i obezbeđenju predstavlja uvođenje izvršitelja (kako ga naziva Zakon), u naš pravni sistem. Ovo predstavlja jednu od krupnih novina uvođenja različitih pravosudnih profesija kao što su stečajni upravnik, javni beležnik notar i sada privatni izvršitelj.

Izvršitelj je po našem zakonu pozicioniran kao nova pravosudna profesija. On je po obrazovanju diplomirani pravnik sa posebno položenim ispitom za izvršitelja koji organizuje Ministarstvo pravde. On mora imati određeno radno i životno iskustvo. Postoje brojne zabrane u pogledu njegovih ličnih svojstava i ovaj posao obavlja kao stalnu profesiju kao preduzetnik ili član ortačkog društva.

Izvršitelj živi od postupka sprovođenja izvršenja. On konkuriše na konkursu Ministarstva pravde i nakon imenovanja od strane ministra dobija određenu teritoriju na kojoj obavlja svoju delatnost. Samo izuzetno po nalogu suda može napustiti svoju teritoriju i obavljati delatnost na drugoj teritoriji. Izvršitelj je lice koje sprovodi izvršenje primenom opštih pravila o izvršenju. On mora biti odličan poznavalac ne samo Zakona o izvršnom postupku već uopšte našeg pravnog sistema. Tako na primer on mora da zna na koga se odnose odredbe o zaštiti članova porodičnog domaćinstva dakle ko su članovi porodičnog domaćinstva ili ko su srodnici u kom stepenu. Takođe on mora da poznaje i druga pravila i propise kako bi kvalitetno obavljao svoju funkciju.

Izvršitelj će svakako morati da ima, osim svoje kancelarije u kojoj će imati osnovne uslove za rad i određenu prateću opremu i službu. On može angažovati pomoćnike ili zaposlene, može angažovati fizičku radnu snagu, može angažovati magacinski prostor za ostavljanje zaplenjenih stvari, može angažovati i druge specijalizovane službe koje obavljaju određene poslove. On može angažovati i privremeni skladišni prostor, sef u banci ili druge pogodnosti koje su neophodne za sprovođenje izvršenja.

Sudski izvršitelj deluje po odluci izvršnog suda nakon donošenja rešenja o izvršenju. Stranke biraju da li će njemu poveriti sprovođenje izvršenja. Kada dobije predmet izvršitelj može da obavlja i poslove koji su predviđeni Zakonom o izvršnom postupku i nije ograničen predloženim sredstvima izvršenja što mu daje mno-

go veću autonomiju u postupku sprovođenja izvršenja. To praktično znači da on može vršiti proveru da li je izvršni dužnik zaposlen te da li ima stalna mesečna primanja, da li ima račun u banci, da li poseduje devizna sredstva, da li poseduje nekretnine, da li poseduje akcije ili udele i slično.

Poput sudskog izvršitelja on može angažovati i dodatne pratke službe na primer procenitelje ili lica sa posebnom naobrazbom. Tako na primer ukoliko treba da sprovede na akcijama ili udelima može pribaviti stručno mišljenje lica koje se bavi berzanskim poslovima da bi utvrdio kolika je vrednost pojedinih akcija ili udela te da obezbedi zakonitu prodaju ovih udela ili drugih akcija od vrednosti.

Izvršitelji kao samostalna pravosudna profesija imaju pravo i obavezu da se udružuju u izvršiteljsku komoru koja će obavljati brojne poslove iz njihove nadležnosti kao što su: predstavljanje službe, stručno usavršavanje, briga o podmlatku izvršitelja, donošenje pojedinih propisa ili uputstava za rad izvršitelja, briga o profesionalnoj i etičkoj posvećenosti izvršitelja svom poslu i sl.

a) Isključiva nadležnost izvršitelja

Jedno od najspornijih pitanja novog Zakona o izvršenju i obezbeđenju jeste isključiva nadležnost izvršitelja za dozvolu izvršenja u predmetima komunalnih i njima sličnih potraživanja (čl. 251. do 256). Predlog za izvršenje na osnovu verodostojne isprave radi ostvarivanja novčanog potraživanja poslovno izvršenih komunalnih i sličnih usluga podnosi se izvršitelju na čijem području se nalazi sedište izvršnog poverioca. Uz predlog za izvršenje pored priloga propisanih ovim zakonom izvršni poverilac je dužan da dostavi i pismeni dokaz da je pre podnošenja predloga za izvršenje opomenuo izvršenog dužnika da izvrši obavezu.

Izvršitelj zaključkom odlučuje o predlogu za izvršenje. On će nedozvoljene i neuredne predloge odbaciti takođe zaključkom. Neosnovan predlog izvršitelj će zaključkom odbiti.

Ako su ispunjeni uslovi izvršitelj će zaključkom izvršnom dužniku naložiti da u roku od osam dana od prijema zaključka izmiri potraživanje zajedno sa odmerenim troškovima i odrediti izvršenje radi ostvarivanja tih potraživanja. Izvršitelj je dužan da ovakav zaključak donese u roku od osam dana od prijema predloga

za sprovođenje ove vrste izvršenja. Zaključak se dostavlja izvršnom poveriocu te izvršnom dužniku.

Izvršni dužnik kada primi dobijeni zaključak od izvršitelja može izjaviti prigovor iz sledećih razloga: da se verodostojna isprava ne odnosi na njega, da obaveza iz verodostojne isprave nije dospela odnosno da uslov nije ispunjen, da je obaveza izvršena ili na drugi način da je prestala u celini ili delimično te da je potraživanje zastarelo. Izvršni dužnik je dužan da uz prigovor dostavi pismene isprave kojima dokazuje navode iz prigovora tako na primer može priložiti priznaticu da je platio određenu komunalnu uslugu. Samo podnošenje prigovora ne odlaže sprovođenje izvršenja.

Ako izvršni dužnik izjavi prigovor protiv zaključka izvršitelja izvršitelj će spise dostaviti sudu uz nacrt odluke o prigovoru u roku od pet radnih dana od prijema prigovora. Ako je nacrt odluke tako sastavljen da potpuno odgovara rešenju koje bi se imalo doneti sud će na nacrt odluke o prigovoru staviti otisak štamblja kojim se predloženi nacrt odluke usvaja. Nacrt odluke sa otiskom štamblja suda ima pravnu snagu rešenja o izvršenju. Na dalji tok postupka pred sudom shodno se primenjuju odredbe čl. 48. i 49. Zakona o izvršenju i obezbeđenju.

Uprkos nespornoj činjenici da su usvojena rešenja veoma pragmatična, ne možemo, a da ne izrazimo određene, značajne primedbe, koje se tiču prvenstveno odluke zakonodavca da izvršitelju u nadležnost poveri odlučivanje o osnovanosti potraživanja za komunalne i slične usluge. U pitanju su prava, koja zadiru u imovinska prava građana i pravnih lica o kojima je uvek odlučivao sud, kao organ, koji u skladu sa Ustavom vrši vlast koja mu je poverena i koju nadležnost, kao stvarnu ima u skladu sa materijalnim propisom koji uređuje tu nadležnost. Opravdano se može postaviti pitanje ustavnosti pomenutih odredbi Zakona.

Posebnu bojazan izaziva odredba člana 254. stav 3. Zakona o izvršenju i obezbeđenju prema kojoj prigovor izjavljen protiv zaključka izvršitelja kojim nalaže plaćanje obaveze za komunalne i slične usluge i određuje izvršenje, ne odlaže izvršenje. To znači da će se potraživanje moći namiriti i pre bilo kakve sudske kontrole i odlučivanja o prigovoru. Sam postupak, nakon izjavljenog prigovora, propisan odredbama člana 256. Zakona o izvršenju i obezbeđenju je dosta nejasan i protivrečan.

IV Mesna nadležnost

Zakon o izvršenju i obezbeđenju odredbom člana 3. uređuje pitanje nadležnosti pa je tako odredbom stava 3. predviđeno da je sud nadležan za određivanje izvršenja i obezbeđenja na čijem području izvršni dužnik ima prebivalište ili boravište odnosno sedište ako ovim zakonom nije drukčije određeno, dakle ovde govorimo o opšteprihvaćenoj mesnoj nadležnosti.

Sud nadležan za određivanje izvršenja ili obezbeđenja na nepokretnostima izvršnog dužnika uključujući i izvršenja radi iseljenja i predaje stvari je sud na čijem području se nepokretnost nalazi. Ako se nepokretnost nalazi na području više sudova nadležan je sud kod koga je izvršni poverilac prvo podneo predlog za izvršenje. Sud pred kojim je postupak pokrenut zadržava nadležnost i kada je ovim zakonom propisana nadležnost više sudova.

Generalna podela u Zakonu o izvršenju i obezbeđenju odnosi se na mesnu nadležnost koja se odnosi na izvršenja radi naplate novčanog potraživanja te izvršenje radi ostvarivanja nenovčanog potraživanja. U prvu grupu spadaju: izvršenja na pokretnim stvarima, izvršenja na novčanim potraživanjima izvršnog dužnika, izvršenja na potraživanjima gde se predaju ili isporuče pokretne stvari i da se preda nepokretnost, izvršenja na drugim imovinskim odnosno materijalnim pravima, izvršenja na akcijama i udelima, izvršenja na nepokretnostima te izvršenja na novčanim sredstvima radi naplate novčanog potraživanja.

Mesno nadležan sud za odlučivanje o predlogu za izvršenje na pokretnim stvarima i za sprovođenje tog izvršenja je sud na čijem se području nalaze pokretne stvari. Sud donosi rešenje o izvršenju na osnovu koga poverilac može svakom stvarno nadležnom sudu na čijem se području nalaze pokretne stvari dužnika tražiti da se sprovede izvršenje. Isto ovlašćenje ima i prema privatnom izvršitelju.

Za odlučivanje o predlogu za izvršenje na novčanim potraživanjima izvršnog dužnika i za sprovođenje tog izvršenja mesno je nadležan sud na čijem je području sedište izvršnog dužnika. Ako izvršni dužnik nema prebivalište na teritoriji Srbije mesno je nadležan sud na čijem je području privremeno sedište izvršnog dužnika. Ako izvršni dužnik u Srbiji nema ni sedište ni privremeno sedište

mesno je nadležan onaj sud na čijem je području sedište ili prebivalište dužnika i izvršnog dužnika. Ako ni on nema u Srbiji ni sedište ni prebivalište nadležan je sud na čijem se području nalazi njegovo privremeno odnosno stalno boravište.

Mesno nadležan za odlučivanje o predlogu za izvršenje da se izvršnom poveriocu preda određena pokretna stvar i da mu se isporuči određena količina pokretnih stvari kao i za sprovođenje tog izvršenja jeste sud na čijem se području te stvari nalaze.

Mesno nadležan za odlučivanje o predlogu za izvršenje na patentima, tehničkim unapređenjima ili nekim drugim sličnim dužnikovim pravima kao i za sprovođenje tih izvršenja jeste sud na čijem se području nalazi sedište izvršnog dužnika. Ako dužnik nema sedište u Srbiji nadležan je sud na čijem području izvršni dužnik ima privremeno sedište.

Mesno je nadležan sud na čijem se području vodi javni registar društva u kome je upisano društvo na čijim se akcijama odnosno udelima predlaže izvršenje i to kako za dozvolu izvršenja tako i za sprovođenje izvršenja.

Kada govorimo o izvršenju radi ostvarivanja nenovčanog potraživanja imamo sledeće slučajeve: sud na čijem se području nalazi individualno određena ili zamenljiva stvar je mesno nadležan za odlučivanje o predlogu za izvršenje i za sprovođenje izvršenja.

Za odlučivanje o predlogu za izvršenje i za sprovođenje izvršenja po izvršnoj ispravi na osnovu koje je dužnik dužan učiniti određenu radnju ili trpeti preduzimanje određene radnje ili suzdržati od nje mesno je nadležan sud na čijem području dužnik treba da izvrši obavezu po izvršenoj ispravi.

Za odlučivanje o predlogu za izvršenje radi zasnivanja prava na nepokretnosti uknjižbom u javnu knjigu mesno je nadležan sud koji vodi javnu knjigu u koju treba izvršiti upis odnosno drugi sud određen republičkim zakonom u čijem se području nalazi sud koji vodi registar nepokretnosti. Mesno nadležan za sprovođenje takvog rešenja o izvršenju je onaj sud koji vodi javnu knjigu za tu nepokretnost.

Sud na čijem se području nalazi stvar mesno je nadležan za odlučivanje o predlogu za izvršenje deobom zajedničke nepokretnosti zaostavštine ili druge zajedničke stvari.

Lako je uočiti da zakon propisuje isključivo mesnu nadležnost uglavnom prema sedištu suda na čijem se području nalazi predmet na kome se sprovodi izvršenje bez obzira da li su u pitanju novčana sredstva, pokretne stvari, nepokretnosti ili je u pitanju isporuka i predaja pokretnih stvari.

Zakon o izvršenju i obezbeđenju pretežno ustanovljava isključivo mesnu nadležnost za pojedine vrste izvršenja što omogućuje odlučivanje o mesnoj nadležnosti već u prvoj fazi donošenja rešenja o izvršenju.

Za odlučivanje o predlogu za protivizvršenje mesno je nadležan sud koji je odredio izvršenje (doneo rešenje o izvršenju).

S obzirom da postupak protiv izvršenja ima dve faze i to prvu u kojoj se odlučuje o osnovanosti predloga izvršnog dužnika da mu izvršni poverilac vrati ono što je izvršenjem dobio, te sud ako usvoji ovaj predlog donosi izvršnu ispravu i drugu fazu kada se po predlogu sprovodi izvršenje (protivizvršenje) na osnovu navedene izvršne isprave to i mesno nadležan sud za ove dve faze ne mora da bude isti.

Ako je izvršni dužnik po izvršnoj ispravi dužan da učini određenu radnju, da se uzdrži od određene radnje ili da trpi određenu radnju za odlučivanje o predlogu za izvršenje i za sprovođenje izvršenja mesno je nadležan i sud na čijem području izvršni dužnik treba da izvrši obavezu po izvršnoj ispravi.

Za odlučivanje o predlogu za izvršenje i sprovođenje izvršenja radi predaje deteta roditelju koji samostalno vrši roditeljsko pravo ili drugom licu odnosno ustanovi kojoj je dete povereno na čuvanje i vaspitavanje nadležan je sud koji je opšte mesno nadležan za izvršnog poverioca kao i sud na čijem se području dete nalazi. Sprovođenje izvršenja oduzimanja deteta preduzeće po službenoj dužnosti ili na zahtev stranke sud na čijem se području dete nalazi - zatekne.

Za odlučivanje o predlogu za izvršenje i sprovođenju izvršenja na osnovu izvršne isprave po kojoj je poslodavac dužan da zaposlenog vrati na rad ili da ga rasporedi na odgovarajuće radno mesto mesno je nadležan sud na čijem se području nalazi sedište poslodavca.

V Ovlašćenje centra za socijalni rad u izvršnom postupku

Organ starateljstva u sastavu centara za socijalni rad ima brojna ovlašćenja u izvršnom postupku. Ta ovlašćenja su različita po svojoj prirodi i karakteru te samim tim daju i različiti procesni položaj organu starateljstva u samom izvršnom postupku. U ovome radu objasnićemo najvažnije procesne pozicije organa starateljstva koje mogu da izazivaju nedoumice u praksi.

Organ starateljstva uvek može biti izvršni poverilac kada on zastupa interese deteta ukoliko je on staratelj detetu ili kada roditelji ne vrše roditeljsko pravo a odluka o usvojenju deteta ili o određivanju drugog staratelja nije doneta. Dakle organ starateljstva se pojavljuje kao poverilac u izvršnom postupku jer preuzima ulogu zakonskog zastupnika deteta (koju inače u redovnim uslovima obavljaju roditelji). Po istom osnovu organ starateljstva može biti i izvršni dužnik ukoliko je na primer dete koje je štićenik organa starateljstva napravilo neku štetu trećem licu. Identična je situacija i u pogledu protivizvršenja kada organ starateljstva može biti izvršni protivpoverilac ili izvršni protivdužnik.

Organ starateljstva naravno može da bude i učesnik u postupku u svim onim slučajevima kada na primer zakonski zastupnik deteta, jedan od roditelja, ne obavlja kvalitetno funkciju zastupanja interesa deteta. Tada se organ starateljstva meša u izvršni postupak štiteći pre svega interese deteta.

Organ starateljstva može dati i stručno mišljenje sudu u pogledu načina sprovođenja izvršenja kada su ugroženi interesi deteta, u postupku određivanja neke od privremenih mera iz porodično pravne zaštite ili načina na koji će se ta privremena mera sprovesti.

Organ starateljstva takođe ima obaveznu ulogu u postupku uređivanja načina funkcionisanja porodičnih odnosa, na primer, kod uređivanja načina viđanja deteta sa roditeljem sa kojim dete ne živi ili usaglašavanja poremećenih odnosa između roditelja i dece.

Organ starateljstva takođe ima nezaobilaznu ulogu u postupku oduzimanja deteta. To je ona životna situacija kada su život ili zdravlje deteta ugroženi te je njegova egzistencija dovedena u pitanje. Tada je sud dužan da sprovede fizičko oduzimanje deteta od roditelja ili drugih srodnika sa kojima dete živi te da ga u saradnji

sa organom starateljstva zbrine na neki od zakonom predviđenih načina (poveravanje drugom roditelju, poveravanje ustanovi, smeštaj u hraniteljsku porodicu i sl).

VI Vođenje postupka po službenoj dužnosti

Iako je stručna javnost očekivala da će se ovo pitanje urediti, zakonodavac nije odgovorio na ozbiljne i opravdane primedbe stručne javnosti. U velikom broju slučajeva kao izvršni poverilac pojavljuje se upravo sud koji je doveo neku odluku koja predstavlja izvršnu ispravu (novčano kažnjavanje u toku parničnog postupka, novčane kazne zbog nepoštovanja suda, namirenje sudskih troškova, troškovi iz krivičnog, prekršajnog ili postupka za privredne presteupe i sl). Uzmimo na primer rešenje kojim je nekome licu naloženo da sudu na ime sudskih troškova u krivičnom postupku plati određeni iznos. Sud koji je vodio krivični postupak, ukoliko osuđeni ne plati troškove nakon isteka određenog roka, dostavlja rešenje o kažnjavanju (ili presudu kojom je utvrđena novčana kazna) osnovnom sudu - izvršnom odeljenju. Osnovni sud - izvršno odeljenje započinje izvršni postupak po službenoj dužnosti, proverava ispunjenost uslova te dostavlja rešenje o izvršenju sada izvršnom dužniku a ranije osuđenom u krivičnom postupku. Ovakvo rešenje ima brojne nedostatke jer se spaja funkcija podnosioca predloga dakle izvršnog poverioca i organa koji sprovodi izvršenje. Ukoliko bi izvršni dužnik uložio određeni prigovor ili bi neka svoja prava pokušala da ostvare treća lica onda se ne zna kome se takva izjašnjenja dostavljaju na mišljenje. Praktično samo sud bez inicijalnog izvršnog poverioca će odlučivati o tom ili tim prigovorima.

Po našem mišljenju bilo je neophodno da se ovo pitanje uredi tako što će se odrediti centralni organ (najlogičnije bi bilo da to bude republičko pravobranilaštvo) koji će u ime države voditi izvršni postupak. Na taj način bi se samo pojačala zakonitost izvršnog postupka i obezbedilo dvostranačko ponašanje u izvršnom postupku.

Načelo dispozicije je dominantno načelo izvršnog postupka uz priznato načelo oficijelnosti. No u ovom slučaju načelo oficijelnosti ne podrazumeva sudsko kretanje postupka već govori o istovetnosti organa koji podnosi zahtev za sprovođenje izvršenja i sprovodi izvršenje. Nama se pak čini da ovo rešenje nije dobro i da bi ga trebalo u narednom periodu revidirati utvrđivanjem organa

koji će sprovoditi izvršenje te će taj organ imati status izvršnog poverioca.

VII Registar sudskih zabrana

Zakon o izvršenju i obezbeđenju predviđa registar sudskih zabrana kao javni registar koji sadrži podatke o privremenim merama donetim pre, u toku ili po okončanju sudskog postupka kojima se zabranjuje otuđenje ili opterećenje pokretnih stvari, nepokretnosti ili stvari prava na nepokretnostima pod uslovom propisanim zakonom. Registar je jedinstvena centralna elektronska baza podataka u kojoj se čuvaju svi podaci uneti u ovaj registar.

Ono što je svakako interesantno to je rešenje da ovaj registar vodi Agencija za privredne registre preko registratora. Na izbor i razrešenje registratora primenjuje se zakon koji uređuje Agenciju za privredne registre. Registrator je ovlašćen i dužan da se stara o zakonitom, sistematičnom i ažurnom vođenju registra i da bliže određuje način vođenja registra, da vrši registraciju podataka, da potpisuje obrazac zahteva za upis i obrazac zahteva za brisanje podataka iz registra, da preduzima druge radnje neophodne za nesmetano i pravilno funkcionisanje registra. Registrator je nezavisan u radu u okviru ovlašćenja utvrđenih zakonom i drugim propisima. Zakon dalje utvrđuje obavezu registracije te koji su podaci obavezni da se nađu u registru. Takođe zakon predviđa da se dokumentacija na osnovu koje se vrši upis u registar čuva i da predstavlja sastavni deo ovog registra. Registar je javan što znači da je on dostupan svim zainteresovanim licima u okviru radnog vremena radi registracije i brisanja podataka, uvida u dokumentaciju koju sadrži registar i pretraživanja podataka. Zakon je predvideo i postupak upisa u registar, proveru objavljivanja registarskih podataka te pravo na žalbu lica koje je uneto u registar. I ovo rešenje je zanimljivo jer se žalba podnosi ministru nadležnom za poslove privrede preko Agencije za privredne registre. Upis u registar ima deklaratorni karakter. Od trenutka upisa smatra se da su treća lica upoznata sa postojanjem zabrane i niko se ne može pozvati da mu podaci koji su tu upisani nisu bili poznati. Za upis i brisanje podataka iz registra kao i radnje koje preduzima u skladu sa ovim zakonom Agencija za

privredne registre ima pravo na naknadu. Visinu naknade određuje Agencija za privredne registre.

VIII Izvršenje strane izvršne isprave

Ako izvršni poverilac predlog za izvršenje zasniva na stranoj izvršnoj ispravi mora je priložiti u originalu ili overenom prepisu, prevedeno na jezik koji je u službenoj upotrebi u sudu, zajedno sa dokazom o njenoj pravosnažnosti odnosno izvršnosti po pravu zemlje čija je izvršna isprava u pitanju. Strana izvršna isprava izvršava se na isti način i u istom postupku kao i domaća izvršna isprava ako glasi na privatno pravno potraživanje i ako je prethodno priznata pred domaćim sudom.

Izvršni poverilac može pokrenuti postupak izvršenja pred nadležnim sudom u Republici Srbiji i na osnovu strane izvršne isprave koja nije prethodno priznata pred domaćim sudom u kom slučaju o priznanju te isprave sud odlučuje kao o prethodnom pitanju. Prilikom odlučivanja o izvršenju na osnovu strane izvršne isprave koja nije prethodno priznata pred domaćim sudom sud koji sprovodi izvršenje razmatra zakonske smetnje za priznanje o kojima se vodi računa po službenoj dužnosti. Prigovor protiv rešenja o izvršenju donetog u postupku za izvršenje strane izvršne isprave koja nije prethodno priznata od strane domaćeg suda može se izjaviti zbog toga što nisu ispunjeni zakonom propisani uslovi za priznanje strane izvršne isprave.

IX Primena pravila izvršnog prava

Pravila izvršnog prava primenjuju se u brojnim materijama i spominju se u pojedinim zakonima koji nisu u direktnoj vezi sa izvršnim postupkom. Zbog toga ćemo pokušati da ih grupišemo prema osnovnoj sadržini.

Zakonik o krivičnom postupku predviđa mogućnost da se u toku krivičnog postupka postavi imovinski zahtev u slučaju da je u toku izvršenja krivičnog dela došlo i do oštećenja imovine (krađa, saobraćajna nesreća, nanošenje povreda i sl). Iako nerado i veoma retko, sud može uz presudu kojom se utvrđuje krivična odgovornost i obavezati okrivljenog da oštećenom plati određeni iznos. Ovakva presuda je potpuno podobna za sudske izvršenje i ona će se

sprovести po pravilima izvršnog postupka iako odstupa od opštih pravila po kojima je poverilac nosilac pravnog osnova iz parničnog postupka. Podobnost ovakve odluke se u potpunosti izjednačava sa parničnom odlukom te oštećeni u izvršnom postupku može realizovati svoje pravo koje je utvrđeno krivičnom presudom.

U krivičnom postupku donose se i određene odluke kojima se, na primer, oduzima imovinska korist ili sud donosi odluku da se od okrivljenog oduzme pojedini predmet koji je služio za izvršenje krivičnog dela. Postupanje sa ovim predmetima u smislu njihovog oduzimanja, čuvanja, javne prodaje nakon okončanja postupka, uplata sredstava u budžet i sl. regulišu se opštim pravilima Zakona koji uređuje izvršni postupak. Kod oduzimanja imovinske dobiti sud je takode u obavezi samo da utvrdi da se određenom licu oduzima imovinska korist koja je stečena iz nedozvoljenih radnji prilikom izvršenja krivičnog dela. Ovde pravimo razliku u odnosu na predmete koji su služili kao sredstvo izvršenja krivičnog dela, jer se sredstvo izvršenja krivičnog dela oduzima u svakom slučaju bez ikakvih ograničenja, a pravila izvršnog postupka se odnose samo na čuvanje, javnu prodaju i eventualni povraćaj u slučaju da je otpao osnov za oduzimanje. Kod oduzimanja imovinske dobiti sud mora po pravilima izvršnog postupka sprovoditi izvršenje te će se voditi računa koji predmeti ne mogu biti oduzeti u postupku oduzimanja stvari.

U kaznenim postupcima (krivični, prekršajni i privredni prestupi) najčešće se izriču novčane kazne. Novčane kazne sprovode se po pravilima izvršnog postupka i to pre svega zabranom ili oduzimanjem novčanih sredstava preko zarade, sa računa kod banke, prodajom pokretnih stvari ili prodajom nekretnina.

Po istom principu sprovode se i druge novčane obaveze koje su utvrđene u kaznenom pravu. To, osim kazni, mogu da budu troškovi postupka, troškovi suprotne strane, sudski paušali i slično. Sve ove obaveze glase na novčano davanje te je obaveza lica čija je obaveza utvrđena da to dobrovoljno plati. Ukoliko odbije da to plati onda će se naravno izvršenje sprovesti po pravilima izvršnog postupka.

Kod ove grupe predmeta nerado se sećamo i postupka konfiskacije imovine koja je kod nas u pravnom sistemu SFRJ bila prateća kazna od 1945. godine. Ona je ukinuta republičkim zakonima članica SFRJ devedesetih godina ali se ona sada ponovo spominje

u kontekstu donetog Zakona o političkoj rehabilitaciji, naravno i u kontekstu Zakona o denacionalizaciji. Kako je ova mera izricana kao prateća kazna uz glavnu meru koja je bila uglavnom izricana za najteža krivična dela usmerena protiv državnog sistema može se očekivati da će veliki broj lica pokušati da u postupku političke rehabilitacije izdejstvuje poništavanje takvih oduka i utvrđivanje da je do konfiskacije došlo iz ideoloških ili političkih razloga. Vraćanje te imovine biće direktno po pravilima Zakona koji uređuje izvršni postupak s obzirom na to da se u pojedinim slučajevima ta imovina više ne može vratiti u smislu faktičke restitucije već se mora utvrđivati naknada ili protivvrednost i to opet sprovoditi po pravilima izvršnog postupka.

Iz oblasti kaznenog prava posebno treba spomenuti i brojne mogućnosti koje Porodični zakon propisuje u slučaju nasilja u porodici. Sud u toku krivičnog postupka kada utvrdi da je došlo do nasilja u porodici može doneti mere koje se sprovode po pravilima izvršnog postupka. To su: iseljenje iz stana, useljenje u stan, zabrana prilaska, zabrana uznemiravanja i sl.

Sprovođenje ovih mera biće sigurno otežano u početku iz razloga nedostatka iskustva u pogledu načina sprovođenja izvršenja kada se radi o zabrani prilaska i uznemiravanja. Sa postupkom klasičnog useljenja ili iseljenja iz stana imamo dovoljno iskustva, te u tom smislu ne očekujemo nikakve neugodnosti.

Oduzimanje imovinske dobiti može se sprovoditi po pravilima Zakona koji uređuje izvršni postupak i u tzv. carinskim, inspekcijским ili poreskim sporovima.

Prinudnu naplatu novčanih obaveza po osnovu poreza vrši poreska uprava u skladu sa odredbama čl. 77-111. Zakona o poreskom postupku i poreskoj administraciji ("Službeni glasnik RS", broj 80/02 sa izmenama 84/02, 23/03, 70/03 i 55/04). Sredstva izvršenja su ista kao i u sudskom izvršnom postupku (pokretne stvari, nepokretnosti, novčana potraživanja, hartije od vrednosti, gotov novac, nenovčana potraživanja), a u pogledu izuzimanja, važe ista pravila koja primenjuje Zakon koji uređuje izvršni postupak.

Sam postupak prinudne naplate poreza u osnovi je sličan naplati novčanog potraživanja u sudskom izvršnom postupku (izvršne radnje su popis, zaplena, zabrane, založno pravo, procena - utvrđivanje vrednosti stvari koja se predaje, sama prodaja te namirenje dospele poreske obaveze), s tim što postoje određene specifičnosti

o kojima ovde nećemo govoriti jer bi to zahtevalo mnogo veći dodatni prostor, a nije tema ovog referata.

Treća lica svoja prava na stvarima koja su predmet postupka prinudne naplate ostvaruju izlučnom tužbom koju podnose nadležnom sudu.

Pokrenuti postupak prinudne naplate poreza ima prednost u odnosu na postupak izvršenja pred sudom u slučaju kada se oba postupka vode na istom predmetu, te se postupak pred sudom shodno odredbi člana 9. stav 2. Zakona o izvršenju i obezbeđenju prekida.

Pravila izvršnog postupka primenjuju se i u novim propisima koji regulišu javne nabavke. Tamo je predviđena obavezna procedura javnog nadmetanja koja je regulisana odredbama Zakona koji uređuje izvršni postupak - licitaciju. Takođe, i kod propisa kojim se reguliše pitanje privatizacije predviđene su odredbe o javnom nadmetanju kod raznih vrsta kupovina (tenderska i aukcijska) te u slučaju nepostojanja konkretnih pravnih normi primenjuju se opšta pravila Zakona koji uređuje izvršni postupak.

Pravila Zakona o izvršnom postupku primenjuju se i kod raznih oblika privremenih mera u okviru porodične zaštite koja ne moraju uvek biti vezana i za krivičnopravnu zaštitu. Tako na primer sudovi po pravilima Zakona koji uređuje izvršni postupak mogu donositi određene privremene mere koje su u interesu zaštite maloletne dece i supružnika.

Sve napred navedeno govori o tome da je nadležnost iz oblasti izvršenja izuzetno značajna. Ona je veoma složena kako sa aspekta procesno pravnih odredbi tako i sa aspekta materijalno pravnih odredbi.

X Zaključno razmatranje

Zakon o izvršenju i obezbeđenju uvodi neke izuzetno značajne novine i to ga svrstava u sigurno jedan od izuzetno značajnih i interesantnih propisa koji je donet u postupku reformi pravosuđa u Srbiji. Sama činjenica da su uvedeni izvršitelji ima ogroman značaj i nadamo se da će ova činjenica imati značajnog poboljšanja na efikasnost i rad sudova a posebno kada imamo u vidu sporu zaštitu prava građana u izvršnom postupku.

Analizom uporedno pravnih rešenja i iskustava te analizom odredaba Zakona, možemo realno očekivati da će uvođenje izvršitelja imati pozitivne efekte. Najpre može se pretpostaviti da će izvršitelji rasteretiti sudove i smanjiti pritisak na njih. To će imati pozitivnog efekta i sa stanovišta smanjivanja troškova budžeta. Rad izvršitelja će sigurno ubrzati sprovođenje izvršenja.

Činjenica da je izvršitelj motivisan da sprovodi izvršenje jer nema fiksnu zaradu - platu, već je njegov prihod isključivo uslovljen efikasnošću njegovoga rada i naplatom sprovedenih izvršenja, daje nam osnova da poverujemo da će on biti više motivisan za rad na sprovođenju izvršenja.

Na bazi uporedno pravnih rešenja možemo pretpostaviti da će se osim efikasnosti uvođenje privatnih izvršitelja odraziti i na koruptivnost izvršnog postupka jer je, kao što smo rekli, izvršitelj zainteresovan da se postupak sprovede, da se naplati a i teško je poverovati da će zbog jednog predmeta reskirati da izgubi licencu za svoj rad. Naravno, moramo imati u vidu i druga uporedno pravna iskustva koja govore o određenim zloupotrebama u radu, o pritiscima koje izvršitelji vrše na građane te o nesrazmernoj snazi moćnih izvršnih poverilaca kao što su banke, osiguravajuća društva, telekomunikacije i slično u odnosu na običnog građanina kao izvršnog dužnika.

No bez obzira na sve realne bojazni koje nas primoravaju da nove odredbe pratimo pažljivo i kritično čini se da je ovaj reformski potez bio dobar.

Ono što svakako zameramo Zakonu o izvršenju i obezbeđenju to su neka nova-stara rešenja koja i te kako negativno utiču na sam tok izvršnog postupka i na zakonitost rada. Tu bismo naravno naveli: nemogućnost bilo kakvog odlaganja, nepostojanje pravog sistema dvostepenosti odlučivanja, pravo izvršitelja da odlučuje o dugu kod komunalnih i njima srodnih potraživanja, eliminisanje mogućnosti veštačenja u postupku izvršenja. Ipak pravnu ocenu o ovome zakonu moći ćemo da damo tek krajem 2012. godine kada se sve njegove odredbe budu zapravo počele primenjivati i kada budemo mogli da sagledamo u celini dejstvo novog Zakona o izvršenju i obezbeđenju. Ostaje nam da verujemo da je zakonodavac uspeo da uravnoteži ono što je ideal izvršnog postupka, a to je zaštita

prava izvršnog poverioca, uz efikasnost ali i garantovanje određenih prava izvršnom dužniku te trećim licima koja učestvuju u izvršnom postupku.⁷⁾

7) O pravilima izvršnog postupka vidi detaljnije: Nebojša Šarkiće, Mladen Nikolić, Komentar Zakona o izvršnom postupku, "Službeni glasnik" 2009. godina; Nebojša Šarkiće, Mladen Nikolić, Sudski izvršitelj "beiliff" da ili ne, PŽ 1/2006, Nebojša Šarkiće, Mladen Nikolić, Načela izvršnog postupka, PŽ 1/ 2007.